

קדימה במצוות

[א]

שיהוי מצוה לא משהינן

ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד. (שמות מ,ב)

שיהוי בעשיית המשכן

הטור או"ח סי' תרפד מביא בשם הפסיקתא שקורין בפרשת נשא בנשיאים ג' בכל יום משום **שנשלם מלאכת המשכן בכ"ה בכסלו**. וע' בס' פרדס יוסף שהק' מיבמות (לט,א) דשיהוי מצוה לא משהינן. היינו מהא דאיתא התם שאם רוצים לחכות לגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו, ומק' הגמ' אמאי נינטר דלמא אתי וחליץ, אלא **כל שהויי מצוה לא משהינן**. רואים מכאן דאין דוחין מצוה לזמן מאוחר יותר. וכן מבואר שם (מז,ב) דלאחר שהודיעו לגר מקצת מצוות, וקיבלם עליו מלין אותו מיד, "מאי טעמא שיהוי מצוה לא משהינן".

[דרך אגב מהסוגיא רואים שיש מצוה לקבל גרים דאמרינן שיהוי מצוה לא משהינן. ועי' בזה בס' זוהר הרקיע לבעל התשב"ץ מצוה כח שתמה על מוני המצוה שלא מנו מצות קבלת גרים במנין המצוות] א"כ שואל הפרד"י אם המשכן היה מוכן כבר בכסלו למה המתינו עד ניסן.

שיהוי במצוה המוטלת על הרבים

והנה בשו"ת בית יצחק אבה"ע ח"ב סי' קיב כ' לחדש דהכלל דשיהוי מצוה לא משהינן לא נאמר אלא במצוה דיחיד, אבל במצוה דרבים שפיר משהינן. עי"ש שמסביר משום דכל הסיבה שלא משהינן הוא משום חשש שהמצוה לא יעשה אבל בציבור הכלל הוא "שאיין ציבור מתה". (כמו שמצינו בהוריות ו,א אמר רב פפא כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה, הני מילי ביחיד אבל בצבור לא לפי שאין מיתה **בצבור**)

ולפי"ז כ' הפרד"י שאפשר ליישב הקושיא מבנין המשכן, דהיות ועשיית המשכן היא חיוב המוטלת על הציבור אז אין חשש שלא יעשה, וממילא אין בעיא של שיהוי מצוה לא משהינן. [אבל מה שכל שלפי השיטות שכדי לקיים מצוה ביותר הידור אין בעיא של שיהוי מצוה ניחא, אינו מובן לי כלל דלמה יש יותר הידור בבניית המשכן בניסן מבנייתו בכסלו]

קידוש לבנה מוקדם או במוצאי שבת

והנה התרומת הדשן ח"א סי' לה דן האם עדיף לברך קידוש לבנה מוקדם באמצע השבוע, או דילמא עדיף לחכות למוצאי שבת בשעה שהוא "מבושם ומלובש בכלים יפים". מסקנת התרה"ד הוא שאם יש הרבה זמן שעדיין אפשר לקדש הלבנה, אז עדיף לחכות אבל אם לא נשאר הרבה זמן אז עדיף לקדש הלבנה מוקדם, משום שקיים חשש שלא יקיים המצוה דאולי יהיה יום מעונן. **דכל היכא דראוי הוא להסתפק שתעבור המצוה, אין משהינן אותה, אפילו כדי לעשותה יותר מן המובחר**. עי"ש שמביא ראה מסוגיא דיבמות (לט,א) שהבאנו לעיל, ורוצה להוכיח משם דדוקא בדראוי להסתפק שתעבור המצוה, אז לא משהינן לה, אבל בשאין ראוי להסתפק לא. וז"ל ותדע דאמאי נקט תנא ובגדול עד שיבא ממדינת הים, ליתני עד שיבא ממדינה למדינה בארץ ישראל דלא משהינן, אלא דוקא נקט בקטן עד שיגדיל, ובגדול עד שיבא ממדינה"י לא משהינן, משום דשמא ימות הקטן, והגדול לא יבא לעולם ממד"ה ותעבור המצוה, לכך לא משהינן, אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר שיבא, משהינן וה"ה בנ"ד.

אבל האחרונים (שו"ת עבודת הגרשוני סי' יב) כבר העירו עליו שהר"מ כ' בפ"ב מהל' יבום וחליצה ה"א וכן אם היה הגדול **במדינה אחרת** אין אחיו הקטן יכול לומר על אחי הגדול היא המצוה המתינו לו עד שיבא אלא אומרינן לזה שהוא כאן יבם או חלוץ. הרי לן שסובר הר"מ דלאו דווקא נקט הגמ' **מדינת הים**. (וכן הוא בטור אה"ע סי' קסב **מדינה אחרת**)

המחבר באו"ח סי' תכ"ב, כ' שאין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם, ובגדיו נאים. וכ' ברמ"א דוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קודם ל' בחדש אז ממתנין עד מוצאי שבת. אבל אם הוא אח"כ אין ממתנין עד מוצאי שבת, שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן.

ע"ל לק' שהבאנו דברי המ"א (ס"ל כה,ב) שמסביר דברי הרמ"א שם שכ' שאם אין הטלית מוכן לפניו, אז אין חיוב להקדים הטלית לתפילין, משום דשיהוי מצוה לא משהינן. וכבר השיגו עליו שהרמ"א עצמו פסק כדברי התה"ד שאם אין חשש שיבטל המצוה לא אמרינן שיהוי מצוה לא משהינן.

[ב]

אין מעבירין על המצוות

החבוש בבית האסורים ומרשים לו לצאת ליום אחד

לפי דברי הבית יצחק הנ"ל אפשר גם ליישב קושיית החכם צבי על הרדב"ו. דהנה ידועים הם דברי הרדב"ו (ח"ד ס"ל יג) שנשאל בראובן שהיה חבוש בבית האסורים ולא היה יכול לצאת להתפלל בעשרה ולעשות המצוות, והתחנן לפני השר או ההגמון ולא הסכים להניחו חוץ מיום אחד בשנה. השאלה היא איזה יום בשנה עדיף לצאת.

הרדב"ו ענה שראה אחד מחכמי דורנו בתשובה דבר זה **צלל במים אדירים והעלה חרס בידו**. בתחילה כתב דעדיף יום הכפורים, ואח"כ החליפו ביום הפורים משום מקרא מגילה ופרסומי ניסא דבעינן עשרה אבל כ' הרדב"ו שאינו ראוי לסמוך על דבריו. אבל מה שראוי לסמוך עליו הוא, דאנן קי"ל **דאין מעבירין על המצוות ואין חולק בזה כלל הלכך המצוה הראשונה שתבא לידי שאי אפשר לעשותה והוא חבוש בבית האסורים קודמת**. ואין משגיחין אם המצוה שפגעה בו תחלה היא קלה או חמורה, שאי אתה יודע מתן שכרן של מצוות וזה פשוט מאד אצלי.

קושיית ח"צ על הרדב"ו ותי' הלקט הקמח

וע"ל בשו"ת חכם צבי ס"ל קו שתמה על הרדב"ו ממס' מנחות (מט,א) שדנה הגמ' בציבור שיש להם או תמידין של היום או מוספין של מחר איזה עדיף, תמידין של היום דהוי תדיר או מוספין של מחר דהוי מקודש. ואם כדברי הרדב"ו מה הספק בוודאי של היום עדיף משום דאין מעבירין על המצוות. אלא ודאי טוען הח"צ דלא אמרינן אין מעבירין על המצוות אלא בשתייהן שוות אבל לא כשיש עדיפות לחד מיניהו. וע' בבה"ט ס"ל צ אות יא שמביא שהלקט הקמח (חאגיז) ת"י שיש הבדל בין יחיד לציבור. שביחיד יש חשש שהמצוה לא יתקיים, ושהוי מצוה לא משהינן (יבמות לט,א). אבל בציבור אומרים "אין ציבור מתה". ולכן אין קושיא כלל ממנחות דשם מיירי בציבור.

אבל יש קצת להעיר על דבריו, שהרדב"ו לא בא מטעם שיהוי מצוה לא משהינן אלא מטעם אין מעבירין על המצוות. וי"ל שרק מטעם שיהוי מצוה לא משהינן שהחשש הוא שלא יקיים המצוה (כדברי הת"ה) אז אמרינן שבציבור לא קיים החשש, משא"כ לגבי הטעם של אין מעבירין על המצוות, אולי שייך אפילו בציבור. אבל ע"ל ברש"י למסכת מגילה (ו,ב) ד"ה אין מעבירין כו' - משבא לידי אקדים לעשות, דהכי תניא במכילתא, ושמתם את המצוות - **אם באת מצוה לידך אל תחמיצנה**. משמע שישוד "אין מעבירין על המצוות" ג"כ משום חשש שלא יקיימנה, כמו ב"מצה" שבא לידי חימוץ ונפסל, א"כ שפיר ת"י הלקט הקמח שבציבור ליכא חשש.

בסוף התשובה מביא הח"צ שיש לחלק בין מצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים למצוה שא"א לעשות ע"י אחרים. וזה עפ"י גמ' במו"ק (ט,ב). שהגמ' רמי קראי אהדדי, כתיב פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכוננו, פרש"י פלס - כלומר שקול המצוה ועיין בהן איזה גדולה ועשה הגדולה. וכתיב אורח חיים פן תפלוס, פירש"י וכתיב פן תפלוס - דמשמע כל מצוה שתבא לידך עשה אותה בין גדולה בין קטנה, ואל תניח קטנה מפני הגדולה. לא קשיא כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים, פרש"י מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים עשה אותה הגדולה וחביריך יעשו הקטנה. מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים אל תפלוס אלא מצוה שבאה לידך בין גדולה בין קטנה עשה. ומסתמא דברי הרדב"ו ז"ל במצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים מיירי, ולכן צודק בפסקו שעליו לקיים מצוה ראשונה שבא לידו. (ועי"ע במהרש"א שלומד אחר מרש"י ואכמ"ל)

האם הרדב"ו חולק על התרה"ד

ע"ל בשו"ת עבודת הגרשוני ס"ל לב שרצה לומר שהרדב"ו חולק על התה"ד, שלפי התרה"ד מחכיין למצוה כדי לעשותה בהידור. אבל הרדב"ו סובר שאין מעבירין על המצוות, אפילו כדי לעשות מצוה יותר גדול. אבל לענ"ד יש לומר שאין כאן מחלוקת. שהרדב"ו מדבר באופן שיש לפניו ב' מצוות, ועובר על מצוה אחת כדי להגיע לשני שהיא יותר חשובה, אז אומרים "אין מעבירין על המצוות". משא"כ במקרה של התה"ד אין כאן "העברה" על המצוה אחת לטובת חבירו, אלא מיירי ביש לפניו מצוה אחת, וכל הנידון

הוא מתי לעשות המצוה, ועל זה פסק התה"ד שעליו לחכות לעשותו באופן של הידור. ואע"פ שיש ענין של "זריזין מקדימין למצוות" בזה סובר התה"ד שלעשות מצוה באופן של הידור, עדיף מעשייתו בזריזות.

שיטת הספר חסידים

כ' בסה"ח סי' תתעח שאין לדחות מצוה כדי לקיימה ביתר הידור. עי"ש שמייירי במקרה שיש סופר שיכול לכתוב לו ספר תורה מיד, אבל יש סופר שכותב יותר מהודר שמגיע אח"כ, שהדין הוא שחייב לכתוב הס"ת מיד, ולא לחכות. וכן לגבי טלית שאין לחכות לטלית יותר נאה. עי"ש שלומד את זה מהא דכתיב (תהילים קיט) חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך. שלא יעכב אדם את המצוה בעבור זה **שאמרה תורה** זה קלי ואנוהו התנאה לפניו במצוות וכו'. ועי"ע בס' נשמת אדם כלל סח שמביא דברי הסה"ח האלה.

וכ' בס' שדי חמד (כללים ג,ב) שהס"ח חולק על התרה"ד שהרי כ' להדיא שאין הידור דוחה זריזים. אבל עי' בפ"י ברית עולם על סה"ח (לחיד"א) שכ' שמקור הסה"ח הוא סוגיא דיבמות לט"א, שיהיו מצוה לא משהינן. וכ' שזה דווקא היכא שקיים חשש שלא יקיימנה אם יחכה. א"כ אין סתירה לתרה"ד, דגם הוא סובר שאם יש חשש שהמצוה לא יתקיים אז לא יחכה. ויש קצת רמז לזה בסה"ח שכ' שהסופר השני "לא בא כ"כ בקרוב זמן" וזה כדברי התה"ד שרק בשביל יבם שהוא במדינת הים לא מחכים.

תי' הקצוה"ח על קושיית הח"צ

הקצות החושן בס"י קד,ב רצה ליישב קושיית הח"צ בדרך אחר. דהנה אע"פ שהפשטות הוא שמוסף מקרי "מקודש" משום שבא בשביל שבת דהוי קדוש, אבל רש"י למנחות (מט,א) בלישנא אחרינא פ"י דמוספין הוו מקודש, דמוספין יקרבו היום ותמידין לא יקרבו עד למחר. הרי לן יסוד חדש שדבר שיעשנה עכשיו מקרי יותר מקודש. א"כ מיושב קושיית הח"צ שהמצוה הראשונה שבא למי שחבוב בבית האסורים מקרי קדוש, א"כ זה ממש שאלת הגמ' במנחות האם מקודש עדיף או תדיר. (היינו דס"ל להקצוה"ח שיסוד השאלה הוא האם "מקודש" עדיף או מעלה אחרת עדיף, ואין לחלק בין מעלת "תדיר" למעלה אחרת) אבל ק"ק שבמנחות הוי בעיא דלא איפשטא, והר"מ (פ"ח מהל' תמידין ומוספין ה"כ) כ' וז"ל לא מצאו אלא שני כבשים אם יקריבו אותן למוסף היום אין להן תמידין למחר, הרי הדבר שקול **אם הקריבום למוסף היום הקריבו, ואם רצו להניחם למחר לתמידין יניחו.** הרי לן שמותר לעשות מה שירצה, והרדב"ז הרי כ' שחייב לעשות מצוה ראשונה.

קדימה בפריעת בעל חוב

הקצוה"ח דן שם על מי שיש לו כמה בעלי חוב, ואין לו מספיק כסף לשלם לכולם. האם יש איזשהו דין קדימה, או שיהלק הכסף בשוה לכולם. ובתחילה הביא הפוסקים שסוברים שבמטלטלים היות ואין עליהם שיעבוד, שיהלק הכסף בשוה בין כל בעלי החוב. אבל הקצוה"ח עצמו חולק משום שסובר שאין חיוב לשלם אלא מחמת פריעת בע"ח מצוה, והמצוה הרי לא חל עליו עד שתובעו המלוה. וממילא מי שתבע אותו ראשון אז נתחייב לו והשאר יפסידו. ואע"פ שבסוף יתחייב גם לשני, אנחנו אומרים **שהמצוה המוטל עליו עכשיו אינה נדחית מפני המצוה שיבא לו אח"כ.** ועי"ש שמביא ראייה מרש"י שהמצוה שיש עליו עכשיו מקרי "מקודש".

במה שטוען הקצוה"ח שאין חיוב לשלם החוב אם אין המלוה תובעו, חולק עליו הנתיחה"מ שם (סק"א) בתוקף שבוודאי אם המלוה שכח מהחוב עדיין מוטל על הלוה לשלם החוב, א"כ אין דין קדימה להתובע הראשון, אלא יהלק הכסף לכולם בשוה.

אין מעבירין היכא שאינו עומד לעשות שניהם

עי' תוס' למס' יומא (לג,א) ד"ה אין מעבירין שהק' למה לי קרא ששיירי הדם נשפך אל יסוד מערבי של מזבח החיצון, תיפ"ל משום דאין מעבירין על המצוות. ות"י דלא שייך דריש לקיש אלא היכא דבעינן למעבד תרווייהו, שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא, אבל היכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה. ונעביד לתדיר לחודיה ולא נעביד לשאינו תדיר. וזה שלא כדברי הרדב"ז שהיכא שאין נותנים לו לצאת אלא יום אחד שיבחר היום הראשון, משום הטעם שאין מעבירין על המצוות, אע"פ ששם אין כוונתו לעשות שניהם. אבל עי' בתוס' למגילה (ו,ב) ד"ה מסתבר שהק' מהגמ' שם שמביא מחלוקת מתי קוראים המגילה בשנת העיבור, ומק' הגמ' בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי מסתבר טעמא דאין מעבירין על המצוות.

הרי לן שאפילו היכא שאינו מקיים שניהם אמרינו אין מעבירין על המצוות. ועל בטורי אבן שאין זה אלא לשון מושאל. אבל עכ"פ הרדב"ז יכול לסבור כשיטת תוס' במס' מגילה.

אין מעבירין דאורייתא או דרבנן

מבואר בתוס' הנ"ל דדין אין מעבירין הוא דין תורה, שהרי מק' למ"ל קרא וכו'. אבל על בשו"ת רדב"ז סי' תקכט שדן במי שבטעות הוציא תפילין של ראש לפני תפילין של יד, האם מוטל עליו ללבוש של ראש כדי שלא יעבור על המצוות. וכו' שנחלקו בזה רש"י ותוס' במס' יומא (לג,ב). דהכי איתא התם, אמר רבא שמע מינה מדריש לקיש (שסובר אין מעבירין על המצוות) עבורי דרעא אטוטפתא אסור, היכי עביד מדרעא לטוטפתא. ופירש רש"י שהכוונה היא שאסור לאחר תפילין של יד משום של ראש, שהרי פגע תחילה בשל יד. והק' עליו בתוס' למ"ל משום אין מעבירין תיפ"ל משום דכתיב וקשרתם לאות על ירך והדר ולטוטפות בין עיניך, כדדרשינן במנחות (לו,א). לכן פירש רבינו תם דאיירי בשעה שחולץ תפילין ומניחן בתיק, שלא יעביר אותן של יד ויתנבם בתיק תחילה, ואח"כ של ראש למעלה. דא"כ כשיבא להניח יפגע בשל ראש תחילה, ויצטרך להעביר על המצות, משום דשל יד יש להניח תחילה. הרי לן להדיא שדעת ר"ת שאם פגע בשל ראש תחילה צריך לעבור עליו כדי להניח של יד תחילה. ומסביר הרדב"ז דס"ל שאין מעבירין אינו אל מדרבנן, ולכן נדחה מפני החיוב דאורייתא להניח של יד תחילה. וכבר תמהו עליו שתוס' בעמוד שלפני זה ס"ל דאין מעבירין הוא דין תורה כנ"ל. עוד כ' שם הרדב"ז ואי לאו דמסתפינא הוה אמינא דאין בכאן מעביר על המצות, כיון שהוא מחוייב לקשור של יד תחלה, עדיין לא הגיע זמן של ראש עד שיניח של יד.

[ג]

זריזין מקדימין למצוות

זריזין או רוב עם

בעיקר דברי התרה"ד שעדיף לחכות כדי לעשות המצוה באופן שהוא יותר מהודר, אע"פ שמוותר על זריזין מקדימין למצוות, הק' עליו החת"ס בספרו "תורת משה" סוף פרשת תצוה, מהא דמבואר במס' ר"ה (לב,ב) דמעלת זריזין מקדימין, עדיף ממעלת ברוב עם הדרת מלך. דהנה מבואר במשנה שם שבשחרית אומרים הלל ובמוסף תוקעים בשופר. ומק' הגמ' מאי שנא שני (בעל מוסף) מתקיע משום דברוב עם הדרת מלך, (דיותר אנשים מגיעים למוסף משחרית) אי הכי הלל נמי נימא בשני משום דברוב עם הדרת מלך. אלא מאי שנא הלל דבראשון משום דזריזין מקדימין למצוות, תקיעה נמי נעביד בראשון משום דזריזין מקדימין למצוות. אמר רבי יוחנן בשעת גזרת המלכות שנו. הרי לן גמרא מפורשת שזריזין מקדימין למצוות עדיף מרוב עם, ולכאורה ה"ה שעדיף ממעלת הידור מצוה, א"כ איך פסק התרה"ד שעדיף לחכות לקידוש לבנה, הרי עי"ז יפסיד המעלה של זריזין מקדימין למצוות. ות"י החת"ס שיש הבדל בין "מעלה" בעצם קיום המצוה ל"מעלה" חיצוני. ולכן אע"פ שמעלת "רוב עם" נדחה לפני מעלת "זריזין מקדימין למצוות" היינו משום שברוב עם אינו מעלה בעצם המצוה, אבל לקדש החודש כשהוא "מבושם ובבגדי שבת" זה מעלה ויתרון בעצם קיום המצוה. ויש להוסיף אולי שהיות וענין קידוש לבנה הוא קבלת פני השכינה (כמבואר בנוסח קידוש לבנה) א"כ אם הוא לבוש בבגדי שבת, אז עצם הקבלת פני השכינה הוי יותר טוב, שמקבל פני השכינה בצורה שיש בו יותר כבוד. ולפי"ז יש להסתפק לגבי מקרא מגילה, האם לקרא מוקדם ויהיה לו מעלת זריזין, או לחכות לקריאה מאוחר יותר שיש שם יותר אנשים ויהיה לו מעלת ברוב עם. דלגבי מקרא מגילה שיש בו משום פרסומי ניסא, אז ברוב עם הוי מעלה בעצם עשיית המצוה ולכן אולי עדיף מזריזין. ועי' בס' שדי חמד (מערכת הכללים ז,ב) שצווח ככרוכיא נגב אלו שמאחרים את ברית מילה עד אחרי הצהריים, כדי שיוכלו יותר אנשים להגיע. ולכאורה אין זו הנהגה ראויה, שהרי קי"ל דזריזין עדיף מברוב עם.

לחכות למוסף במנין השני

הבה"ט בס' צ' מביא משו"ת יד אליהו סי' מב שמי שמתפלל בשבת מוקדם כדי שלא יפסיד זמן ק"ש, אבל המנין הוא מנין מצומצם, ובמנין השני יש יותר אנשים. אז עליו לחכות למנין השני למוסף. והטעם שבמנין השני יש מעלה של ברוב עם הדרת מלך. אבל לכאורה דבריו מרפסין איגרא שזה נגד גמרא מפורשת שמעלת זריזין עדיף ממעלת ברוב עם.

וכבר העירוני דאולי י"ל שאין דין זריזים מקדימין לגבי תפילת מוסף. דיעוין בביה"ל סי' רפ"א ד"ה מיד שמביא דברי הלבושי שרד שמשמע מינה דאף שזמנה אחר תפלת השחר אף אם התפלל בהשכמה כותיקין, מ"מ יותר טוב לכתחלה לאחר, דהא קרבן מוסף דשבת אמרינן בגמרא דזמן הקרבתו היה בשש, והתפלות הלא הם נגד הקרבנות. הביה"ל חולק דלא מיבעיא אם מתפלל בציבור, אין להם לחכות לשעה ששית, משום דהוי טורח לציבור לקבצם שנית כמבואר בראשונים ריש מס' ברכות, שהתירו להקדים תפילת מעריב אף שלא בזמנו כי טורח לקבצם שנית. ואפילו אם התפלל גם שחרית ביחידי ג"כ אין כדאי לאחר כ"כ עד סמוך לחצות, דאיחור התפלה כ"כ מבטל מצות עונג שבת. הרי לן שעיקר זמן מוסף הוא בשעה ששית, א"כ י"ל שמשו"ה אין דין זריזין.

נטילת אתרוג מוקדם או לחכות לאתרוג מהודר

ע"י בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' לד שדן האם עדיף ליטול האתרוג שאינו מהודר מוקדם, או שעדיף לחכות עד שיגיע לו אתרוג יותר מהודר. וכ' שבפשוטו אמרינן זריזין מקדימין למצוות, א"כ עליו ליטול מיד. ומביא ראיה מהילקוט (ויקרא רמז תעד) שחביבה מצוה בשעתה ולכן אין העני מחכה לשיהיה לו יותר כסף כדי להביא כשבה, אלא מביא עשירית האיפה מיד. א"כ ה"נ עליו ליטול האתרוג מיד אע"פ שאינו מהודר. אבל עי"ש שדוחה הראיה דשם אינו בהיכריח שבסוף יהיה לו יותר כסף, משא"כ כאן הוא יודע שמביאין לו אתרוג יותר מהודר. ולפי"ז דוחה ראיית התרה"ד מיבמות (לט,א) דאין לחכות ליבם ממדה"י, דשם אפילו אם יגיע לא ידוע שברצונו לייבם. ובסוף מסיק שעליו לחכות לאתרוג היותר מהודר כדברי התרה"ד.

אבל עי"ש שמק' מהא דפסק הרמ"א בסי' כה, דאם תפילין מזומנים מידו א"צ להמתין על הציצית, אע"פ שלכתחילה מתעטף בציצית ואח"כ מניח תפילין. הרי שיש מעלה בציצית לפני תפילין, ובכל זאת אינו מחכה. ותי' דשם אין מעלה בזה שמתעטף בטלית ראשון, אלא שאם שניהם בפניו עליו להקדים הציצית משום דמצות ציצית שקולה כנגד כל המצוות, או משום שהיא תדיר כמבואר בטור וב"י. אבל כל שאין הציצית מצוי לפניו, ותפילין מוכנין לפניו, בודאי עדיף להניח התפילין קודם, ואין כאן שום גרעון בזה שאינו מחכה לציצית.

טלית קודם לתפילין

כ' המחבר רס"י כה שקודם מתעטף בציצית ואח"כ מניח תפילין, משום דמעלין בקודש. וכבר הק' עליו האחרונים (עי' ביד אפרים ועוד) שמעלין בקודש לא שייך אלא בדבר אחד אבל לא בשני דברים. א"כ כאן לא שייך האי טעמא. אלא שעיקר הטעם הוא כמ"ש הב"י או משום דטלית הוי תדיר, או משום דטלית יש מעלה ששקולין ציצית ככל התורה כולה. ועי' בביה"ל שכ' על האדם קאי שצריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה. כי מתחלה הוא רק מכסה את עצמו בכיסוי של מצוה, וע"י התפילין הוא מקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה. ועי' בהגהת חת"ס דכל זה לא מיירי אלא א"כ לא הוציא התפילין מהתיק, אבל אם כבר הוציא התפילין, אז מניח התפילין ראשון משום דחמור קדושתיה.

היכא שאין הטלית מוכן לפניו

וכ' הרמ"א מיהו אם תפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפילין וכשמביאים טלית, מעטפו (דברי עצמו). וכ' על זה המ"א שהמקור הוא ביבמות (לט,א) כל שיהוי מצוה לא משהינן, אע"פ שיעשה אח"כ ביותר הידור. עוד כ' עפ"י הילקוט (ויקרא דף קכט) דחביבה מצוה בשעתו. וז"ל הילקוט שמעוני (פרשת ויקרא רמז תעד) אמר ר' יהודה חביבה מצוה בשעתה שמיד הוא מביא עשירית האיפה ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא כשבה או שעירה. רבי אליעזר אומר חביבה מצוה בשעתה שמיד בערכים נותן סלע ואין ממתנין לו עד שיעשיר ויביא חמשים סלעים. ר' שמעון אומר חביבה מצוה בשעתה שהקטר חלבים כשרים כל הלילה ודוחין את השבת בשעתן ואין ממתנין להם עד שיקריבו למוצאי שבת.

שמעתי פעם קושיא על המ"א מהגר"א וייס שליט"א, שלכאורה חביבה מצוה בשעתו לא שייך אלא היכא שיש זמן מסוים שלכתחילה ראוי לעשות המצוה, כגון הקטר חלבים ביום. א"כ ק' שכאן אין ענין מסוים להניח התפילין עכשיו, א"כ לא שייך כאן חביבה מצוה בשעתו. אבל לכאורה דברי המ"א צודקים, שבילקוט מבואר שאפילו היכא שאין ענין מסוים לעשות המצוה בזמן ההוא, אמרינן חביבה מצוה בשעתו. שהרי הילקוט מביא כדוגמא קרבן מעשירית האיפה, שאינו מחכה עד שיתעשר ויביא כשבה. ושם אין

חיוב מסוים להביא קרבנו עכשיו, ובכל זאת אומרים חביבה מצוה בשעתו. וכן לגבי ערכין, אין ענין מסוים להביא הערכין עכשיו, ובכל זאת אינו מחכה משום דחביבין מצוה בשעתו. וראיתי בספרו מנחת אשר (בראשית סי' כב) שתמה על המ"א למה הביא מהילקוט ולא מגמ' מפורשת בכמה מקומות דחביבה מצוה בשעתו. ולהנ"ל ניחא דרק מהילקוט רואים ששייך חביבה מצוה בשעתו אפילו כשאין זמן מסוים לעשות המצוה. אבל מה שיש להקשות על המ"א הוא מה שמדמה לשיהוי מצוה, שהרי לפי דברי התה"ד לא שייך אלא היכא שקיים חשש שהמצוה לא תתקיים, וכאן הרי סתם הרמ"א ומשמע שבכל אופן עליו להניח התפילין ראשון, אפילו אם לא קיים חשש שיפסיד המצוה. אלא שלכאורה הפשט הפשוט ברמ"א הוא כמ"ש השבו"י הנ"ל דאם אין שניהם לפניו ליכא מעלה בציצית שהיא תדירה וגם שקולה כנגד כל המצוות.